

آزمون حضوری

شماره دو

تجربگی | ریاضی | انسانی

رشته انسانی
پایه دهم

مرورنامه آزمون آزمایشی خلی سیز

نام درس	مباحث	از صفحه	تا صفحه	مؤلف	ویراستار
زبان و ادبیات فارسی	درس ۱ تا ۴ صفحه ۱۰ تا ۴۶	۲	۴	علیرضا نعمتی	زهرا صادقی مالواجردی

♦♦ درس سوم: واج آرایی و واژه آرایی ♦♦

بدیع دو نمود لفظی و معنوی دارد. عواملی که موسیقی لفظی را پدید می آورند، بدیع لفظی می خوانیم. واج آرایی و واژه آرایی گونه‌ای از بدیع لفظی است. واج آرایی: تکرار یک واج (صامت یا مصوت) در سخن است که بر موسیقی و تأثیر آن می افزاید.

مثال

خیزید و خزارید که هنگام خزان است باد خنک از جانب خوارزم وزان است. (واج آرایی «ز»)

واژه آرایی: تکرار واژه در سخن که بر موسیقی آن می افزاید.

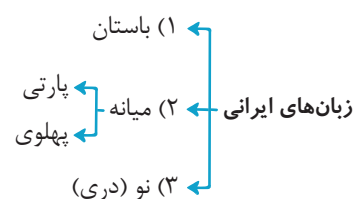
مثال

پس هستی من ز هستی اوست تا هستم و هست، دارمش دوست (واژه هستی تکرار شده)

نکات مهم

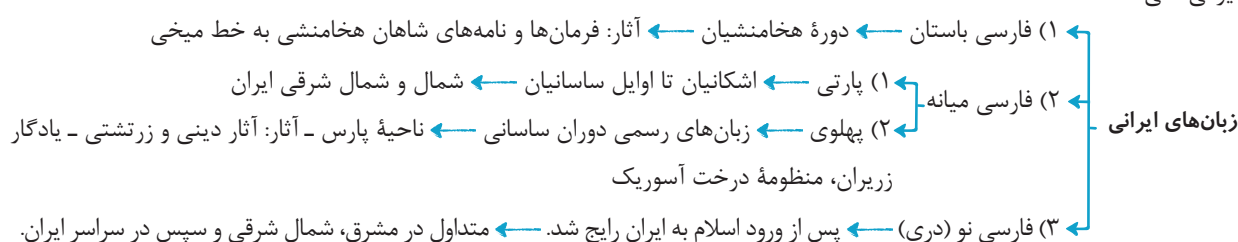
- ۱ آرایه‌های ادبی در دو بخش بررسی می‌شوند. بیان و بدیع. (پس بیان و بدیع همان آرایه‌های ادبی هستند).
- ۲ در واج آرایی فقط آوا اهمیت دارد و شکل نوشتاری اهمیت ندارد. (مثلاً نظم / نبعن / دلپذیر / عزیز می‌توانند واج آرایی بسازند).
- ۳ واج آرایی صامت‌ها از مصوت‌ها محسوس‌تر است.
- ۴ در واژه آرایی اساس بر خوانش است، نه نوشتار. (مثلاً خار و خوار می‌توانند تکرار بسازند).
- ۵ وقتی چند واژه ریشه و معنای یکسان داشته باشند، می‌توانیم آن‌ها را تکرار به حساب بیاوریم. مثلاً: کانچنان ماهی نهان شد زیر میخ / ای دریغا ای دریغا ای دریغ (در این جا واژه دریغ ۳ بار تکرار شده است).
- ۶ تکرار مصوت‌های ـ را تتابع اضافات می‌نامند. (هر زمان تتابع اضافات داشتیم، واج آرایی نیز داریم).
- ۷ واج‌های «ج / چ / س / ک / ش» در واج آرایی محسوس‌تر هستند.

♦♦ درس چهارم: تاریخ ادبیات پیش از اسلام ♦♦

زبان‌های ایرانی از نظر تاریخی:

- ۱) زبان ایرانیان پیش از اسلام فارسی نامیده می‌شد. در ایران آثار فرهنگی سینه به سینه حفظ می‌شده است.
- ۲) زبان‌هایی که در ایران و مناطق همجوار متداول بوده، ویژگی‌های مشترکی با هم دارند، به همین دلیل این مجموعه زبان‌ها را «گروه زبان‌های ایرانی» می‌نامند.

- سه قرن اول هجری -

- ۱) سقوط ساسانیان و از دست رفتن استقلال سیاسی ایران
- ۲) ادامه پیدا کردن فعالیت‌های علمی و ادبی به زبان‌های فارسی، پهلوی و عربی
- ۳) در آغاز - شکل‌گیری دولت نیمه‌مستقل طاهری
- ۴) پس از طاهریان - شکل‌گیری دولت مستقل صفاری
- ۵) یعقوب لیث در پی ایجاد حکومت مستقل، تضعیف حکومت بغداد و بازگرداندن عظمت و اقتدار ایران بود.
- ۶) یعقوب لیث به کار رفتن زبان عربی را ممنوع کرد و فارسی دری را زبان رسمی قلمرو خود اعلام کرد.
- ۷) بعد از صفاریان، دولت سامانی و آل بویه پدید آمدند و فرصتی برای رشد و شناخت زبان فارسی دری، پدید آمد.

- قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم -

- ۸) مهم‌ترین دوره تمدن اسلامی ایران
- ۹) شکوفایی نظم و نثر در این دوره
- ۱۰) در آغاز - دولت سامانی روی کار آمد - و رسم‌ها و سنت‌های فرهنگی کهن ایرانی رواج یافت.
- ۱۱) در زمان سامانیان - بخارا مرکز فرهنگی
- ۱۲) تشویق شاعران فارسی‌گو توسط امیران صاحب فضل سامانی.
- ۱۳) رواج زبان پارسی از سوی غزنویان برای ماندگاری حکومت نو پای خود.
- ۱۴) قرن چهارم در مجموع - دوران غلبه / رواج / حفظ / ارائه آداب و رسوم ملی بود.
- ۱۵) پایه حماسه ملی به زبان فارسی در این قرن گذاشته شد.
- ۱۶) عصر اندیشه استقلال ملی ایران، که امرای سامانی با تأکید بر زبان فارسی دری هویتی مستقل در برابر خلافت بغداد کسب می‌کنند.
- ۱۷) افزایش آمیختگی زبان فارسی دری با زبان عربی.
- ۱۸) دوره ترقی در همه زمینه‌های علمی.
- ۱۹) وجود سخنورانی چون: رودکی / فردوسی / عنصری
- ۲۰) اصطلاحات علمی / ادبی / دینی / سیاسی - از راه ترجمه متون عربی وارد فارسی دری می‌شود.

- شعر -

- ۱) سادگی فکری و روانی کلام شعر فارسی.
- ۲) توجه به واقعیت بیرونی.
- ۳) مفاهیم ذهنی فراتر از تعالیم کلی اخلاقی نمی‌رفت.
- ۴) خصیصه‌های شعر این دوره: ۱) استعاره‌های دلپذیر / تشبیهات گوناگون / به‌کارگیری انواع توصیف.
- ۵) شعر پارسی به دست رودکی بنیاد نهاده شد. (رودکی: پدر شعر فارسی)
- ۶) رایج‌ترین انواع شعر: حماسی / مدحی / غنایی.
- ۷) حماسه ملّی ایران با فردوسی به اوج رسید.
- ۸) شعر مدحی به پیروی از شعر عربی معمول گشت.
- ۹) شعر غنایی ← رودکی / شهید بلخی.
- ۱۰) شعر حکمی و اندرزی در این دوره (۴ و نیمه اول قرن ۵) به وجود آمد، ولی در دوران سلجوقیان به پختگی رسید.
- ۱۱) سرودن قصیده تمام و کمال اندرزی و موعظه و نصیحت ← کسایی مروزی. (بعد از آن، ناصر خسرو راهش را ادامه داد).
- ۱۲) داستان سرایی / قصه‌پردازی / آوردن حکایات و مثل‌ها ← در این دوره آغاز گشت.

- نثر -

- ۱) نثر این دوره ساده و روان است.
- ۲) توجه نثر به موضوعات حماسی / ملی / تاریخی (هنوز اصطلاحات علمی و اشعار و امثال آن رایج نشده است).

برخی آثار نثر:

شاهنامه ابومنصوری	ترجمه تفسیر طبری	تاریخ بلعی
سال ۳۴۶ قمری	اصل تفسیر ← محمد بن جریر طبری (به زبان عربی)	اصل کتاب: تاریخ الرسل والملوک (نوشته طبری به زبان عربی)
تألیف به دست عده‌ای از دانشوران خراسان	جمعی از دانشمندان آن را به فارسی برگرداندند.	ابوعلی بلعی به دستور منصور بن نوح سامانی آن را به فارسی برگرداند.
موضوع: تاریخ گذشته ایران		بلعی هنگام ترجمه، اطلاعات دیگری نیز به کتاب اضافه کرد و مطالبی را حذف کرد و آن را به صورت نسخه مستقلی به نام تاریخ بلعی درآورد.
فقط چند صفحه‌ای از مقدمه آن باقی مانده.		

نکات مهم

- ۱) کتاب اوستا در دوره ساسانی به نگارش درآمد.
- ۲) به زبان پهلوی، «فارسی میانه» نیز می‌گفتند.
- ۳) آثار منظوم و منثور زبان پهلوی از میان رفته، ولی ترجمه عربی و فارسی بعضی از آن‌ها در دست است، مانند کلیه و دمنه و هزار و یک شب.
- ۴) آثار ادبی پهلوی غالباً مکتوب نبود.
- ۵) قطعات شعری پهلوی بازمانده اشعار تعلیمی و اخلاقی‌اند که در اندرزنامه‌های منثور باقی مانده‌اند، مانند درخت آسوریک و یادگار زریران که هر دو اصل پارتی دارند.
- ۶) زبان دری، زبان محاوره و مکاتبه مقامات دولتی بوده است. (در دوره ساسانیان)
- ۷) یادگار زریران اثر غیر دینی است، اما رنگ دینی دارد.
- ۸) شاعران دربار غزنوی: عنصری / فرخی / منوچهری.